

УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗАСАДАХ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ IMPROVEMENT OF THE ACTIVITY OF THE ENTERPRISE ON THE BASIS OF SOCIAL RESPONSIBILITY

У статті розглянуто теоретичні аспекти впровадження соціальної відповідальності в діяльність будівельного підприємства. Дослідження теоретичних засад впровадження соціальної відповідальності бізнес-структурами дало змогу встановити сутність та основні напрями її реалізації у зовнішньому та внутрішньому оточенні підприємств (сфера праці, споживачі, постачальники, громада). За результатами аналізу Т.Л. Саати визначено, що сфера праці є найбільш пріоритетним напрямом здійснення соціальної відповідальності, адже спрямована на формування трудового колективу підприємства, зниження плинності кадрів, розвиток персоналу, отже, зменшення вимивання кадрового потенціалу. Обґрунтовано складові, сформовано соціальний пакет за принципом шведського столу, визначено ступінь впливу на такий показник ефективності праці, як продуктивність, встановлено соціальну й економічну доцільність впровадження розробленого соціального пакета як інструмента соціальної відповідальності в діяльність будівельного підприємства ТДВ «Житлобуд-2».

Ключові слова: соціальна відповідальність, напрями реалізації соціальної відповідальності, метод аналізу ієрархій, соціальний пакет.

ственности в деятельность строительного предприятия. Исследование теоретических основ внедрения социальной ответственности бизнес-структурами позволило установить и основные направления ее реализации во внешнем и внутреннем окружении предприятий (сфера труда, потребители, поставщики, община). По результатам анализа Т.Л. Саати определено, что сфера труда является наиболее приоритетным направлением осуществления социальной ответственности, ведь направлена на формирование трудового коллектива предприятия, снижение текучести кадров, развитие персонала, итак, уменьшение вымывания кадрового потенциала. Обоснованы составляющие, сформирован социальный пакет по принципу шведского стола, определена степень влияния на такой показатель эффективности труда, как производительность, сформирован социальная и экономическая целесообразность внедрения разработанного социального пакета как инструмента социальной ответственности в деятельность строительного предприятия ОДО «Жилстрой-2».

Ключевые слова: социальная ответственность, направления реализации социальной ответственности, метод анализа иерархий, социальный пакет.

УДК 331.1

Смачило В.В.

к.е.н., доцент,
професор кафедри економіки
Харківський національний університет
будівництва та архітектури

Ярець М.В.

студентка
Харківський національний університет
будівництва та архітектури

В статье рассмотрены теоретические аспекты внедрения социальной ответ-

The modern paradigm of development of our country against the backdrop of significant transformational transformations and the European integration movement of Ukraine requires rethinking and restructuring of economic processes at all levels of the national economy. The development of world economic systems has recently been carried out taking into account the growing role of a person in the economy – the so-called knowledge economy is formed, the impact of the human factor on all stages of the economic cycle is being assessed in order to level its negative attitude to the environment, new values are formed on the basis of tolerance and responsibility. The theoretical aspects of realization of social responsibility in the activity of a construction company are considered. The study of the theoretical foundations of the introduction of social responsibility by entrepreneurial structures allowed establishing the essence and main directions of its implementation in the external and internal environment of enterprises (labor force, consumers, suppliers, communities). The hierarchical model of the priority choice of directions of realization of social responsibility of building enterprises with the use of the method of analysis of the hierarchy is developed. According to the results of T.L. Saati's analysis, it was determined that the sphere of work is the most priority direction of implementation of social responsibility, since it is aimed at the formation of the personnel potential of the enterprise, the reduction of the staffing, staff development. It has been established that one of the ways of implementing an internal socially responsible policy in the field of labor is a social package. Since the needs of employees are highly diversified and the company must take into account their interests, they were asked to form a social package based on the principle of a buffet in the company. Such an approach is aimed at increasing the overall economic activity of the enterprise, which, in relation to employees, will manifest itself in the growth of labor productivity. On the basis of enterprise data and taking into account various variants of financing of social package using the method of correlation-regression analysis, their influence on the level of labor productivity is determined, which testifies to the economic and social efficiency of the measure. It is established that realization of a social package as an instrument of social responsibility at the enterprise is expedient, as it will bring social and economic effect.

Key words: social responsibility, directions of realization of social responsibility, method of analyzing hierarchies, social package.

Постановка проблеми. Сучасна парадигма розвитку нашої країни на тлі значних трансформаційних перетворень та євроінтеграційного руху України вимагає переосмислення та перебудови економічних процесів на всіх рівнях національної економіки. Розвиток світових економічних систем останнім часом здійснюється з урахуванням зростаючої ролі людини в економіці, адже формується так звана економіка знань, проводиться оцінювання впливу людського фактору на всіх стадіях економічного циклу задля нівелювання його негативності на довкілля, формуються нові цінності на основі толерантності та відпо-

відальності. Отже, саме відповідальність стає тим стрижнем, на якому здійснюється побудова економіки в багатьох високорозвинених країнах світу. Важливою сферою господарювання країни є будівництво, яке має низку специфічних особливостей, котрі впливають на динаміку впровадження практик соціально відповідального бізнесу в їх діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження соціальної відповідальності підприємства здійснені в працях таких вчених, як П. Друкер, К. Девіс, А. Керолл, Е. Фрімен, М. Фрідмен, Л. Холм, Р. Ваттс.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні напрямів удосконалення діяльності будівельного підприємства з урахуванням принципів соціальної відповідальності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Слід відзначити, що бізнес європейських країн незалежно від ступеня втручання держави в ринкові механізми базується на принципах прозорості та відповідальності, які стають тими конкурентними перевагами, що дають змогу підвищувати не лише безпосередньо економічний ефект підприємства, але й дифузійний соціальний ефект. Відповідно, вітчизняні компанії будь-якої сфери господарювання задля побудови інноваційної економіки повинні враховувати вказані принципи у своїй господарській практиці. Описані зміни вимагають від усіх вітчизняних суб'єктів господарювання інтеграції у світовий економічний простір на засадах соціальної відповідальності, що обумовить створення в Україні соціальної економіки. Саме запровадження соціальної відповідальності на підприємствах підвищить якість праці, що в перспективі приведе до економічного зростання.

Визначення соціальної відповідальності найбільш точно висвітлено в міжнародному стандарті ISO26000. Соціальна відповідальність – це відповідальність організації за вплив своїх рішень та діяльності (продукти, послуги, процеси) на суспільство й довкілля, що реалізується через прозору та етичну поведінку, яка допомагає сталому розвитку здоров'я та добробуту суспільства; зважає на очікування зацікавлених сторін; не суперечить відповідному законодавству й міжнародним нормам поведінки та практикується у її відносинах (діяльність організації в рамках сфери свого впливу) [1].

Соціальна відповідальність бізнесу залежно від її спрямованості поділяється на зовнішню та внутрішню, відповідно, перший вид націлений на зовнішнє оточення компанії, яке може бути досить диверсифікованим та включати питання й практики екології, якості продукції, впорядкування територій, сплати податків тощо, а другий вид передбачає діяльність у внутрішньому середовищі підприємства та стосується передусім трудового колективу, а також власників та акціонерів.

Формування соціально відповідальних відносин на підприємстві базується на Концепції національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу [2], Глобальних стандартах соціальної відповідальності бізнесу [3] та Стратегії сприяння розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні на період до 2020 року [4].

Відповідні напрями реалізації соціальної відповідальності наведені в рис. 1.

З огляду на теоретичні напрацювання щодо напрямів та видів прояву соціальної відповідальності в діяльності підприємств виникає необхідність прийняття управлінського рішення щодо тих спрямувань, які будуть найбільш доцільними саме на будівельному підприємстві, яким вибрано провідне будівельне підприємство Харківського регіону ТДВ «Житлобуд-2». Отже, необхідно визначити пріоритетні напрями провадження соціальної відповідальності.

Методичною основою, що дає змогу ранжувати систему пріоритетів на базі відносного зіставлення параметрів досліджуваних варіантів, є формалізований апарат методу аналізу ієрархій.

Метод аналізу ієрархії, як зазначено у праці [4], дає змогу структурувати проблему, побудувати

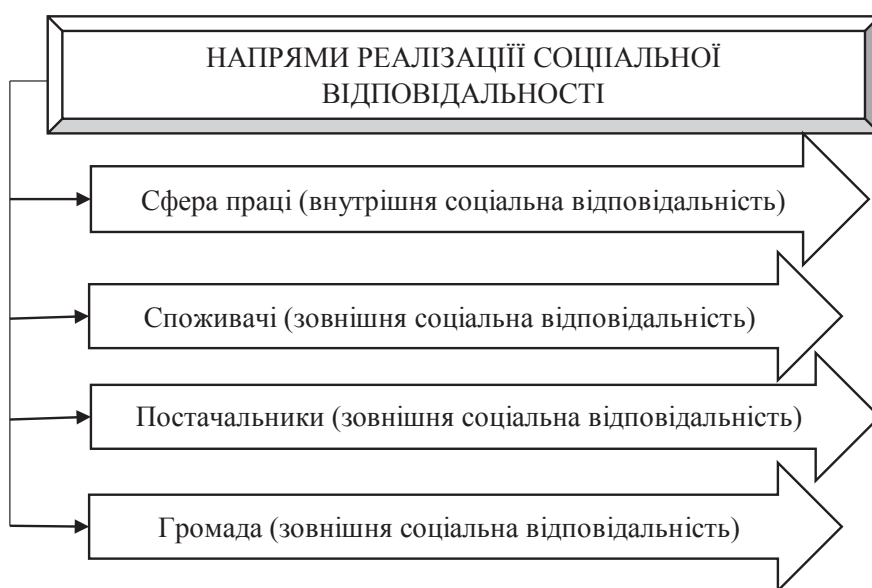

Рис. 1. Напрями реалізації соціальної відповідальності

Джерело: розроблено авторами на основі джерел [5; 6]

набір альтернатив, виділити критерії, що характеризують альтернативи, визначити вагомість цих критеріїв, оцінити альтернативи за кожним критерієм, знайти неточності та суперечності в судженнях експертів, проранжувати альтернативи, проаналізувати рішення, а також обґрунтувати отримані результати. Вказаний метод є доречним під час прийняття управлінських рішень, що використовувалося задля визначення оптимального способу оцінювання кадрового потенціалу підприємств [7].

Спираючись на результати опитування експертів у цій галузі, а також ґрунтуючись на власних дослідженнях, ми сформулювали такі критерії, як результативність, корисність (для стейкхолдерів), вартість (для підприємства). Вищезазначені критерії ранжуються між собою, тобто встановлюється їх важливість для прийняття управлінського рішення, потім порівнюються напрями реалізації соціальної відповідальності ТДВ «Житлобуд-2» в розрізі кожного критерія, що дає змогу визначити вагомість кожного з них. На рис. 2. наведено ієрархічну модель вибору пріоритетності напрямів реалізації соціальної відповідальності на ТДВ «Житлобуд-2».

На першому рівні представлено задачу дослідження, що полягає у визначенні пріоритетності напрямів реалізації соціальної відповідальності на ТДВ «Житлобуд-2», на другому – критерії, яким повинні відповідати вибрані напрями: К1 – критерій результативності; К2 – критерій корисності; К3 – критерій вартості.

На третьому рівні визначено напрями реалізації соціальної відповідальності на ТДВ «Житлобуд-2» задля підвищення ефективності діяльності підприємства.

Нижченаведені напрями відібрано на основі досліджень: С1 – сфера праці (внутрішня соціальна відповідальність); С2 – споживачі (зовнішня соціальна відповідальність); С3 – постачальники (зовнішня соціальна відповідальність); С4 – громада (зовнішня соціальна відповідальність).

Відповідно до закону ієрархічної неперервності елементи нижнього рівня ієрархії порівнюються попарно з елементами наступного до досягнення її вершини. Метою побудови ієрархічної моделі та визначення рівнів ієрархії є отримання пріоритетів елементів на останньому рівні, які б найкраще відображали відносний вплив на вершину ієрархії [8].

Для кількісного визначення значень коефіцієнтів пріоритетності показників, що утворюють ієрархію в методі аналізу ієрархій, використовується метод попарних порівнянь з подальшою кваліметричною шкалою Т.Л. Сааті, на основі якої для кожної критеріальної складової на всіх рівнях ієрархії побудовано обернено симетричні матриці попарних порівнянь з одиничною головною діагоналлю, а також обчислено компоненти власного вектору матриці.

В результаті синтезу локальних пріоритетів розроблено ієрархічну модель реалізації соціальної відповідальності ТДВ «Житлобуд-2», яка представлена на рис. 3.

Застосування методу Т.Л. Сааті щодо ієрархічного представлення напрямів реалізації соціальної відповідальності ТДВ «Житлобуд-2» дало змогу зробити такі висновки. Такому напрямку, як сфера праці, віддається перевага, його частка становить 35,4%. Заходи зі соціальної відповідальності

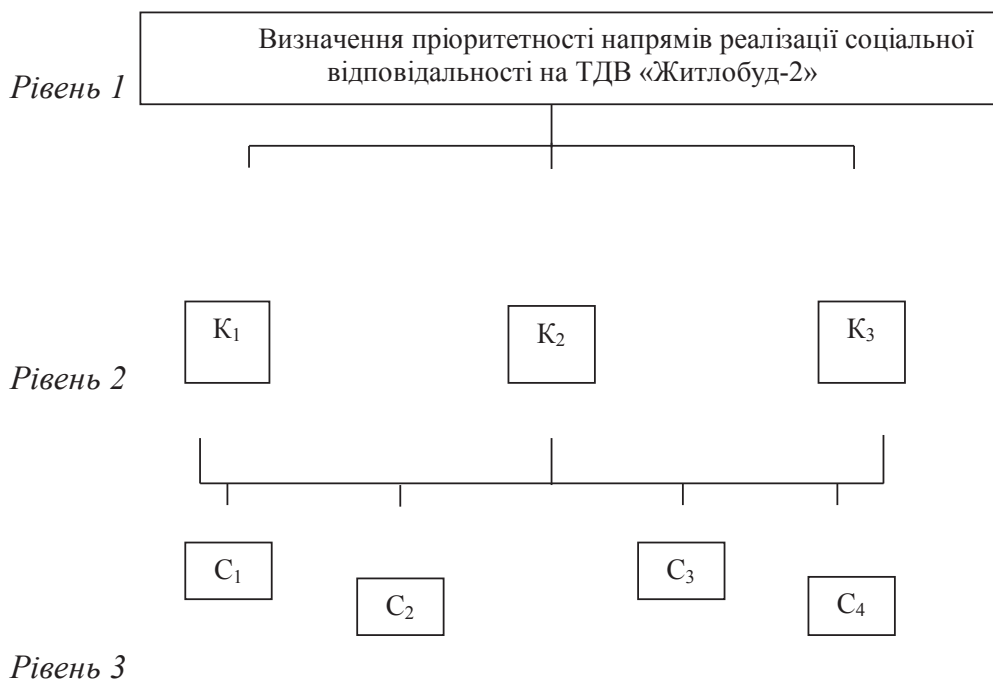

Рис. 2. Ієрархічна модель вибору пріоритетності напрямів

Джерело: розроблено авторами

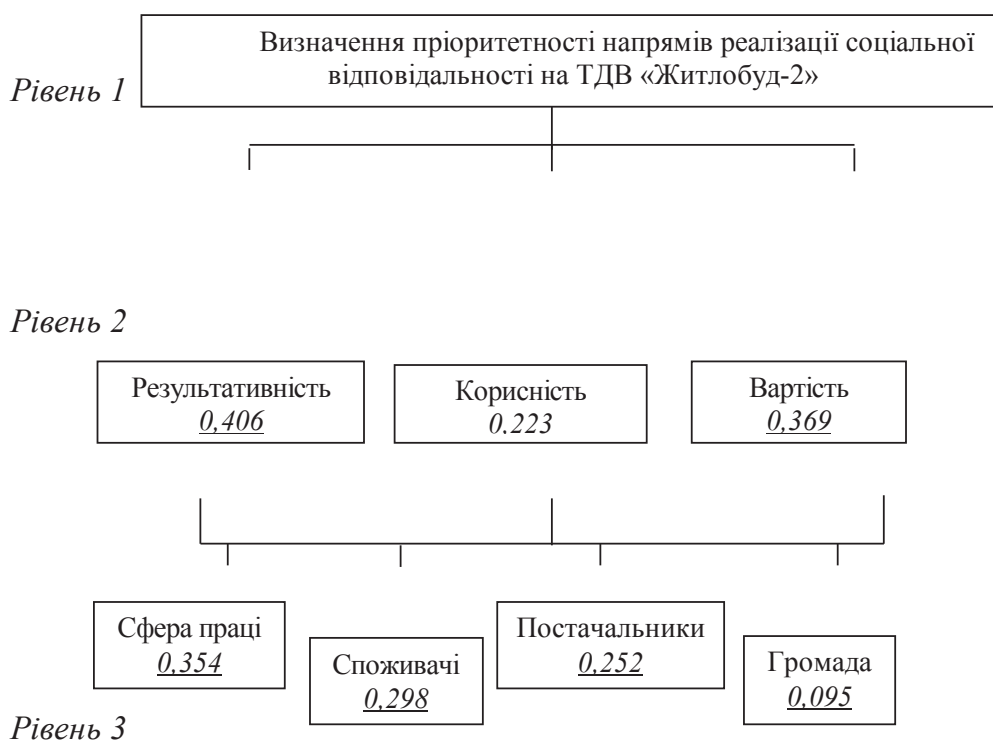

Рис. 3. Ієрархічна модель напрямів реалізації соціальної відповідальності на ТДВ «Житлобуд-2»

Джерело: розроблено авторами

відносно споживачів посідають друге місце (29,8%). Підвищення соціальної відповідальності щодо постачальників посідає третє місце (25,2%), а четверте місце з найменшою часткою (9,5%) припадає на підвищення соціальної відповідальності щодо громади.

За результатами аналізу Т.Л. Сааті визначено, що сфера праці є найбільш пріоритетним напрямом здійснення соціальної відповідальності, адже спрямована на формування кадрового потенціалу підприємства, зниження плинності кадрів, розвиток персоналу та зменшення вимивання талановитих працівників, що є актуальною проблемою для підприємств усіх сфер господарювання України.

Одним зі способів реалізації внутрішньої соціально відповідальної політики у сфері праці є соціальний пакет, який входить у структуру компенсаційного пакета [9]. Він є матеріальною або нематеріальною винагородою, яку отримує співробітник як компенсацію за надання організації свого часу, здоров'я та результатів роботи.

Перш ніж запровадити соціальний пакет послуг та компенсацій для своїх працівників, керівництво підприємства має оцінити економічну ефективність можливих варіантів, тобто те, які затрати й вигоди спричиняє забезпечення тих чи інших благ. Зрозуміло, що про вигоди від таких заходів можна говорити лише в перспективі, а затрати можна (й треба) порахувати наперед. Саме тому в перший рік впровадження соціального пакета на ТДВ «Житлобуд-2» пропонується його фінансувати

в межах очікуваної економічної доцільності. Соціальний пакет передбачає закладення в бюджеті підприємства коштів на придбання та оплату санаторних путівок для персоналу; організацію відпочинку працівників (зокрема, корпоративних вечірок); оплату лікування та зубопротезування; часткову або повну сплату страхових внесків на різні види страхування; надання безвідсоткових кредитів на придбання побутової техніки, автомобіля, оплату комунальних послуг тощо. Як правило, соціальний пакет є непрямою фінансовою частиною компенсації (винагороди за працю). Визначення конкретного розміру (обсягу) соціального пакета має індивідуальний характер та зазвичай розглядається в кожному окремому випадку (щодо окремої посади чи відділу). Обґрунтування та затвердження переліку й порядку надання працівникам соціальних благ (які надаються понад встановлених законодавством гарантій) здійснює керівництво, яке виділяє кошти на такі потреби.

На практиці існують такі основні підходи до формування соціального пакета (рис. 4).

Оскільки потреби працівників досить диверсифіковані, а підприємство має враховувати також свої інтереси, то доцільно формувати соціальний пакет на підприємстві на основі підходу 5, де враховується принцип «шведського столу». Такий підхід у змозі задовольнити основні потреби працівників та врахувати економічну спроможність і доцільність для підприємства. Вказаний підхід спрямований на підвищення загальної економічної

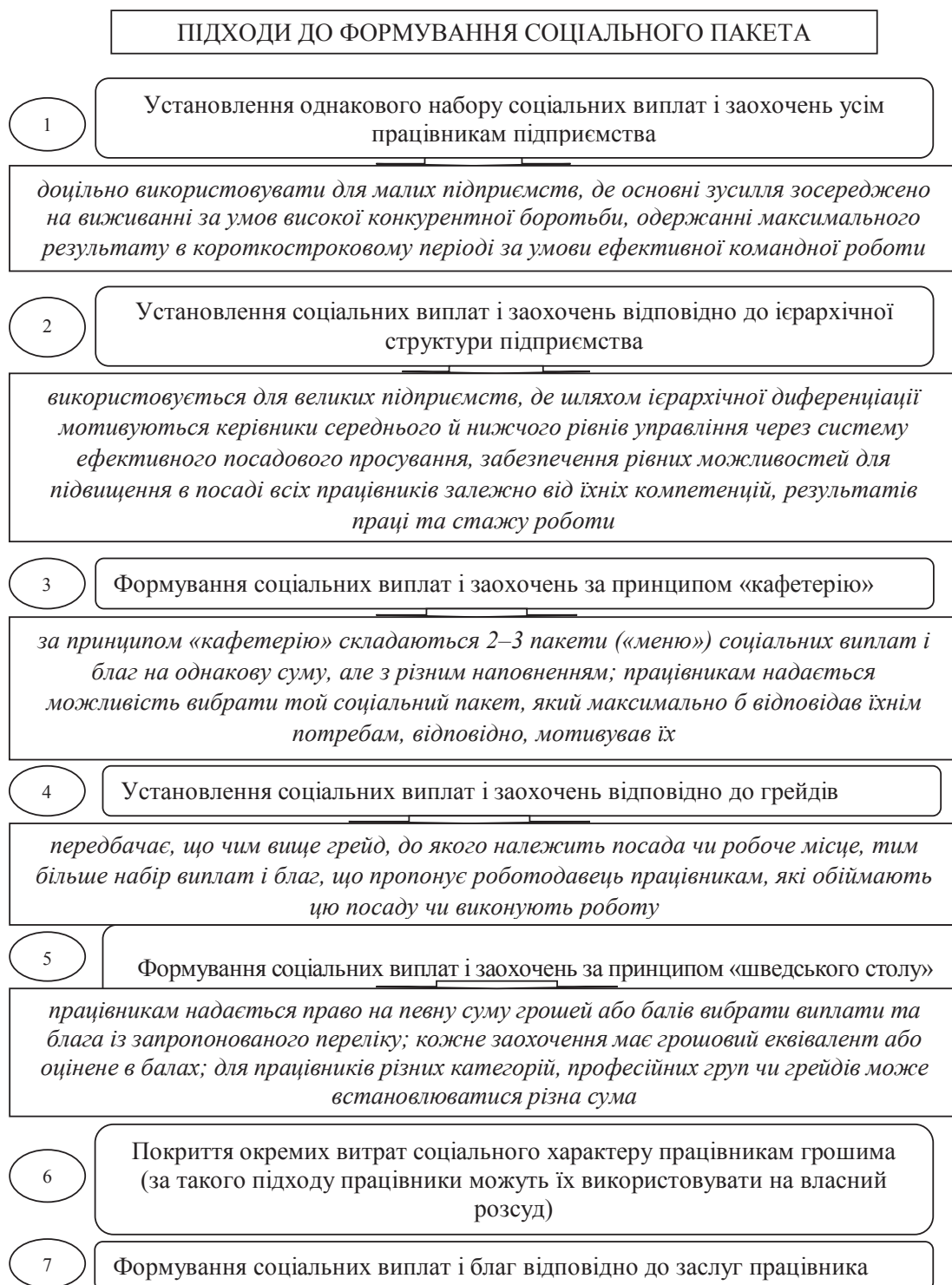

Рис. 4. Підходи до формування соціального пакета

діяльності підприємства, яка відносно працівників буде виявлятися у зростанні продуктивності праці.

Висновки з проведеного дослідження. У статті досліджено теоретичні аспекти впровадження соціальної відповідальності в діяльність підприємств, визначено її сутність та можливі напрями реалізації. Проведено аналіз методичного інструментарію обґрунтування напрямів впровадження соціальної відповідальності на підприємстві будівельної галузі,

який дав змогу встановити його недосконалість та потребу в адаптації до сучасних умов, що обумовило необхідність розроблення ієрархічної моделі напрямів реалізації соціальної відповідальності на прикладі ТДВ «Житлобуд-2». Розроблено ієрархічну модель пріоритетного вибору напрямів реалізації соціальної відповідальності будівельними підприємствами із застосуванням методу аналізу ієрархії, що дало змогу структурувати проблему, побудувати

набір альтернатив, виділити критерії, що характеризують альтернативи, визначити вагомість цих критеріїв, оцінити альтернативи за кожним критерієм, проранжувати альтернативи, провести аналіз рішення та обґрунтувати отримані результати. Такому напрямку, як сфера праці, віддається перевага, адже його частка становить 35,4%. Заходи із соціальної відповідальності відносно споживачів посідають друге місце (29,8%). Підвищення соціальної відповідальності щодо постачальників посідає третє місце (25,2%), а четверте місце з найменшою часткою (9,5%) припадає на підвищення соціальної відповідальності по відношенню до громади. За пріоритетним напрямом реалізації соціальної відповідальності запропоновано сформулювати соціальний пакет за принципом «шведського столу».

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Стандарт ISO 26000:2010 «Настанови щодо соціальної відповідальності». URL: <http://aop.nmu.org.ua/ua/metodicki/specialist/opg/lzi/zakon/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%82%20ISO%2026000.pdf> (дата звернення: 12.01.2019).
2. Концепція національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу : веб-сайт. URL: <http://www.svb.org.ua> (дата звернення: 10.01.2019).
3. Іваницька О. Глобальні стандарти соціальної відповідальності бізнесу : веб-сайт. URL: http://n-auditor.com.ua/uk/component/na_archive/1241?view=material (дата звернення: 10.01.2019).
4. Стратегія сприяння розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні на період до 2020 року : веб-сайт. URL: http://svb.ua/sites/default/files/201309_strategiya_spriyannya_rozvitku_svb_v_ukrayini.pdf (дата звернення: 11.02.2019).
5. Смачило В., Баляба В. Оцінка соціальної відповідальності будівельних підприємств : веб-сайт. URL: <https://economics.opu.ua/files/archive/2015/No6/162.pdf> (дата звернення: 02.02.19).
6. Смачило В. Управління кадровим потенціалом підприємства в контексті соціальної відповідальності *Академічний огляд*. 2016. № 1. С. 119-126.
7. Смачило В. Обґрунтування методу оцінювання кадрового потенціалу на підприємстві. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 10/1. С. 9-13.
8. Козак І. Економічний аналіз : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2-ге вид. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2010. 217 с.
9. Смачило В., Ярець М. Сутність соціального пакету та його складові *Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток* : матеріали X Ювілейної Міжнародної науково-практичної конференції. Харків : ХНУБА, 2018. Ч. 2. С. 162-163.

REFERENCES:

1. ISO 26000: 2010 "Guidelines for Social Responsibility" Standard. URL: <http://aop.nmu.org.ua/en/metodicki/specialist/opg/lzi/zakon/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%82%20ISO%2026000.pdf> (application date: 12.01.2019).
2. Concept of the National Strategy of Corporate Social Responsibility: Website. URL: <http://www.svb.org.ua/> (application date: 11.02.2019).
3. Ivanitskaya O. Global Corporate Social Responsibility Standards. Website. URL: http://n-auditor.com.ua/en/component/na_archive/1241?view=material (apply date: 10.01.2019).
4. Strategy for Promoting the Development of Corporate Social Responsibility in Ukraine for the period until 2020. Website. URL: http://svb.ua/sites/default/files/201309_strategiya_spriyannya_rozvitku_svb_v_ukrayini.pdf (application date: 11.02.2019).
5. Smachylo V., Balyaba V. Assessment of the social responsibility of construction companies. Website. URL: <https://economics.opu.ua/files/archive/2015/No6/162.pdf> (appointment date: 02.02.19).
6. Smachylo V. Management of personnel potential of the enterprise in the context of social responsibility *Academic review*. 2016. № 1. P. 119-126.
7. Smachylo V. Substantiation of the method of personnel potential assessment at the enterprise. *Economy. Finances. Right*. 2018. No. 10/1. P. 9-13.
8. Kozak I. Economic Analysis [Text]: Teach. manual for the stud higher teach shut up. – 2nd form. – L. : LRIT NAPA, 2010. – 217 p.
9. Smachylo V., Yarets M. Essence of the social package and its components. "European vector of economy modernization: creativity, transparency and sustainable development". Materials of the X Jubilee International Science. Pract. Confessions of theses of reports. P. 2. – Kharkiv : KhNUBA, 2018. – P. 162-163

Smachylo Valentyna

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Professor of the Department of Economics
Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture

Yarets Maryna

Student
Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture

IMPROVEMENT OF THE ACTIVITY OF THE ENTERPRISE ON THE BASIS OF SOCIAL RESPONSIBILITY

The purpose of the article. The modern paradigm of development of our country against the backdrop of significant transformational transformations and the European integration movement of Ukraine requires rethinking and restructuring of economic processes at all levels of the national economy. The development of world economic systems has recently been carried out taking into account the growing role of a person in the economy – the so-called knowledge economy is formed, the impact of the human factor on all stages of the economic cycle is being assessed in order to level its negative attitude to the environment, new values are formed on the basis of tolerance and responsibility. Therefore, the very responsibility becomes the core on which the construction of the economy in many highly developed countries of the world is carried out. Despite a large number of studies in this area, the interpretation of responsibility as a basic notion of social responsibility remains controversial and transformed in line with changes in socio-economic systems and a significant evolutionary path has taken place. What determines the purpose and tasks of scientific work? The purpose of scientific work is to improve the enterprise's activities on the basis of social responsibility. The purpose of this task has made it necessary to solve a number of interrelated scientific and practical tasks: to conduct the study of theoretical aspects of the introduction of social responsibility in the activities of enterprises; to substantiate the priority areas of social responsibility at the enterprise; to develop measures for their implementation.

Methodology. Solving the problems set in this study was carried out using modern scientific and special methods: logical and theoretical generalization, system analysis, induction and deduction – to determine the essence of corporate social responsibility; method of hierarchy (method T.L. Saati) – to justify the priority directions of social responsibility of a construction enterprise; binary approach – for the formation of a plurality of judgments; regression analysis – to establish the relationship between factors and argument; graphic – for presentation of research results; abstract-logical – for the implementation of theoretical generalizations, the formation of conclusions and recommendations. Data processing was carried out using modern computer technology.

Results. The theoretical aspects of introduction of social responsibility in the activity of enterprises are investigated, its essence is determined, its types and possible directions of realization are considered.

The hierarchical model of the priority choice of directions of realization of social responsibility of construction enterprises with the use of the method of analysis of the hierarchy (the act of implementation № 1 dated 12.12.2018) has been developed.

The social package is based on the principle of a buffet, the degree of influence on the indicator of labor productivity is determined – productivity and social and economic expediency of implementation of the developed social package as a tool of social responsibility in the activity of the construction company "Zhytlobud-2".

Practical implications. Grounded directions of development of the social responsibility of a construction company.

Value/originality. A hierarchical model for choosing the areas of social responsibility of a construction company has been developed.